

SAMEN STERK IN HERSTEL

Leren van patiënt- en familie-ervaringsdeskundigen in de forensische zorg

9 september 2026

Overzicht

- Korte introductie – Kim Steeman
 - Inkijk in het draaiboek – Kim Steeman
 - Impactsessies – Katlijn Vander Meeren
 - Getuigenis – Jan De Wilde & Jill Van De Perre
 - Evaluatie pilootproject – Aline Pouille
 - Vragen
-

Voorstelling project “Implementatie van (familie-)ervaringsdeskundigheid in de forensische GGZ”

Huidige situatie

Voorbeelden uit de GGZ

Versnipperd

Veel interesse maar implementatie loopt stroef

Enthousiaste start – botsen vaak op zelfde drempels

Ons project

Doel: via vorming en coaching, op basis van onderzoek ED en FED duurzaam implementeren in de forensische zorg

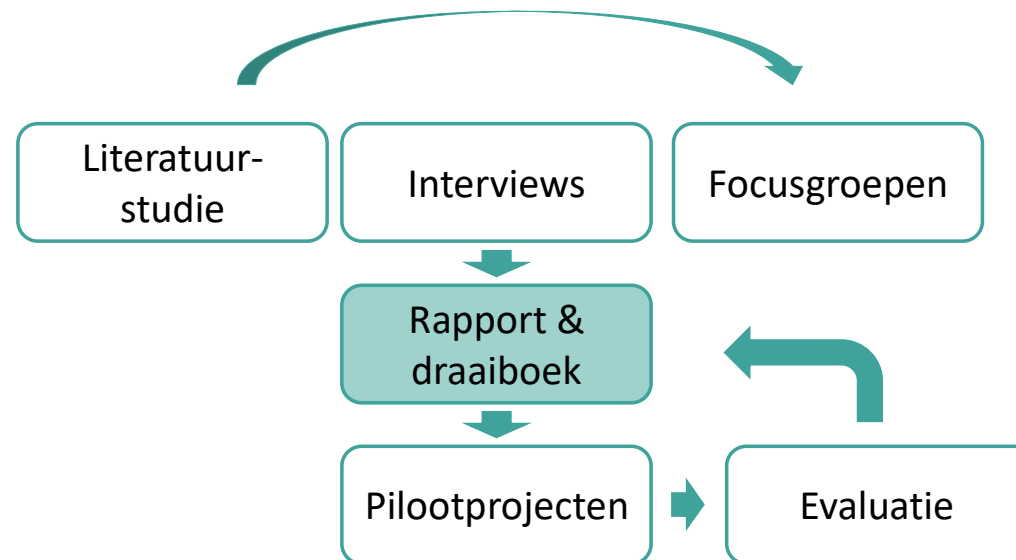

Projectverloop

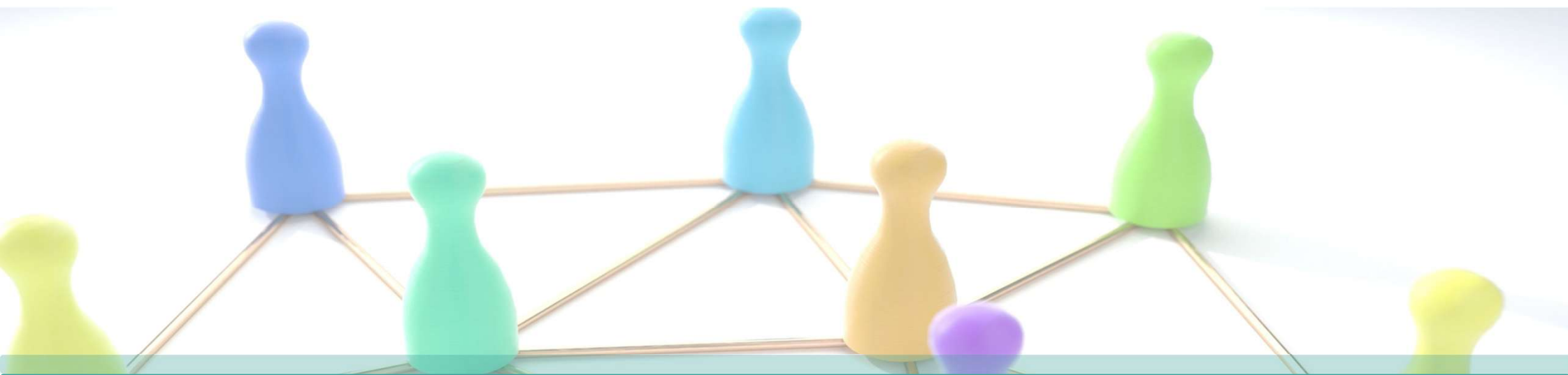
Doel: Het ontwikkelen van een draaiboek om (F)ED duurzaam te implementeren in de forensische GGZ

2 Fasen:

1. Wetenschappelijk onderzoek, sensibilisering en ontwikkeling draaiboek (sept. 2023 – dec. 2024)
2. Pilootprojecten, evaluatie en herwerking draaiboek met oog op verduurzaming (jan. 2024 – aug. 2026)

Stap voor stap naar de inzet van ervaringsdeskundigheid en familie-ervaringsdeskundigheid in de forensische zorg

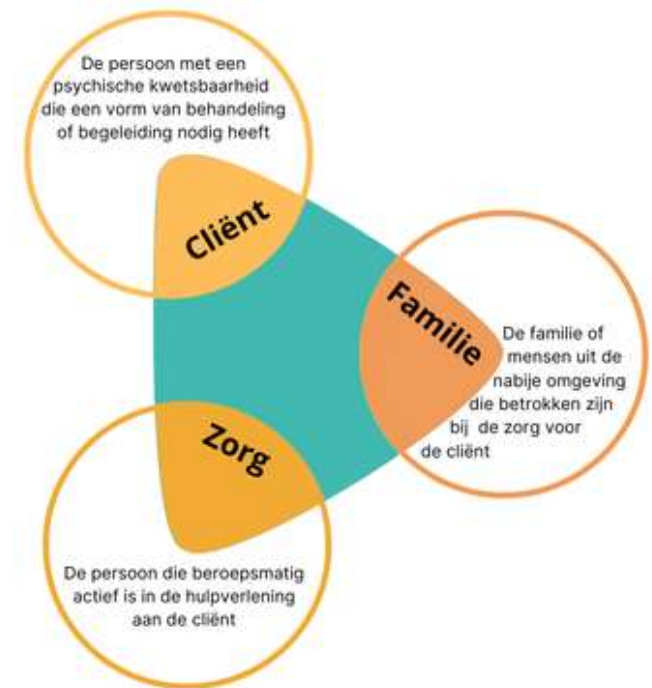

Inzet (F)ED = meerwaarde

Voor forensische zorggebruiker:
erkenning en begrip// motivatie en hoop (rolmodel)

Voor zorgverleners:
motiverend effect / bewustwording over eigen
manier van werken

Voor familie:
steun rond stigma, gehoord worden,
partner in zorg

What's in a name?

(Familie-)Ervaring

(Familie-)Ervaringskennis: delen van
ervaring - overstijgen

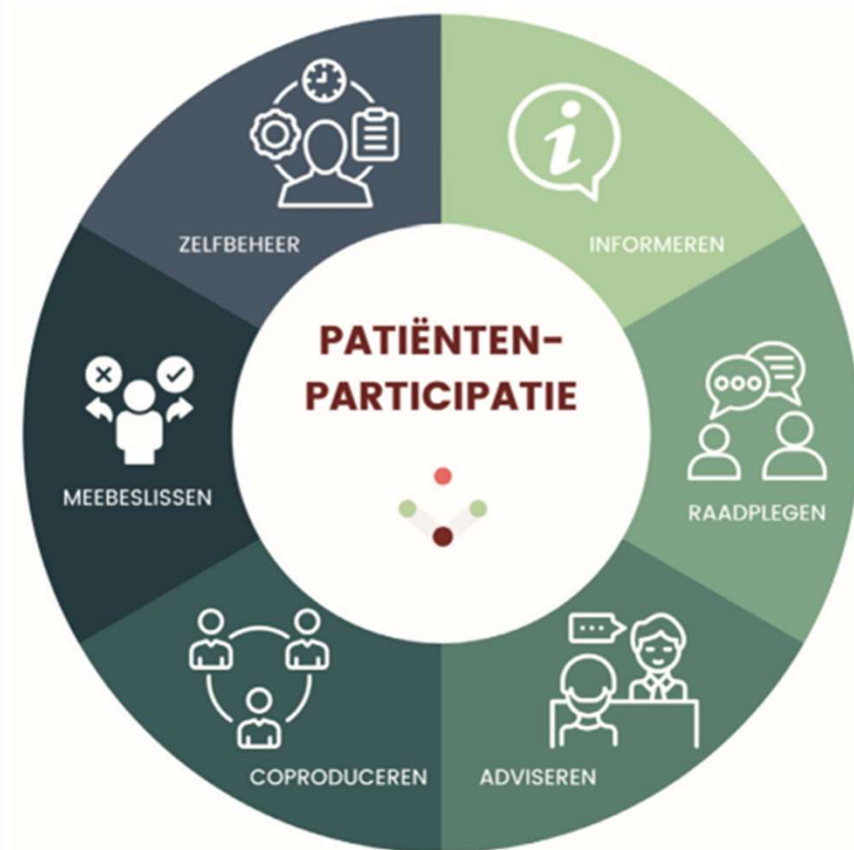
(Familie-)Ervaringsdeskundigheid:
ervaring kan ingezet worden / door
opleiding of eigen competenties

! Elke input is waardevol !

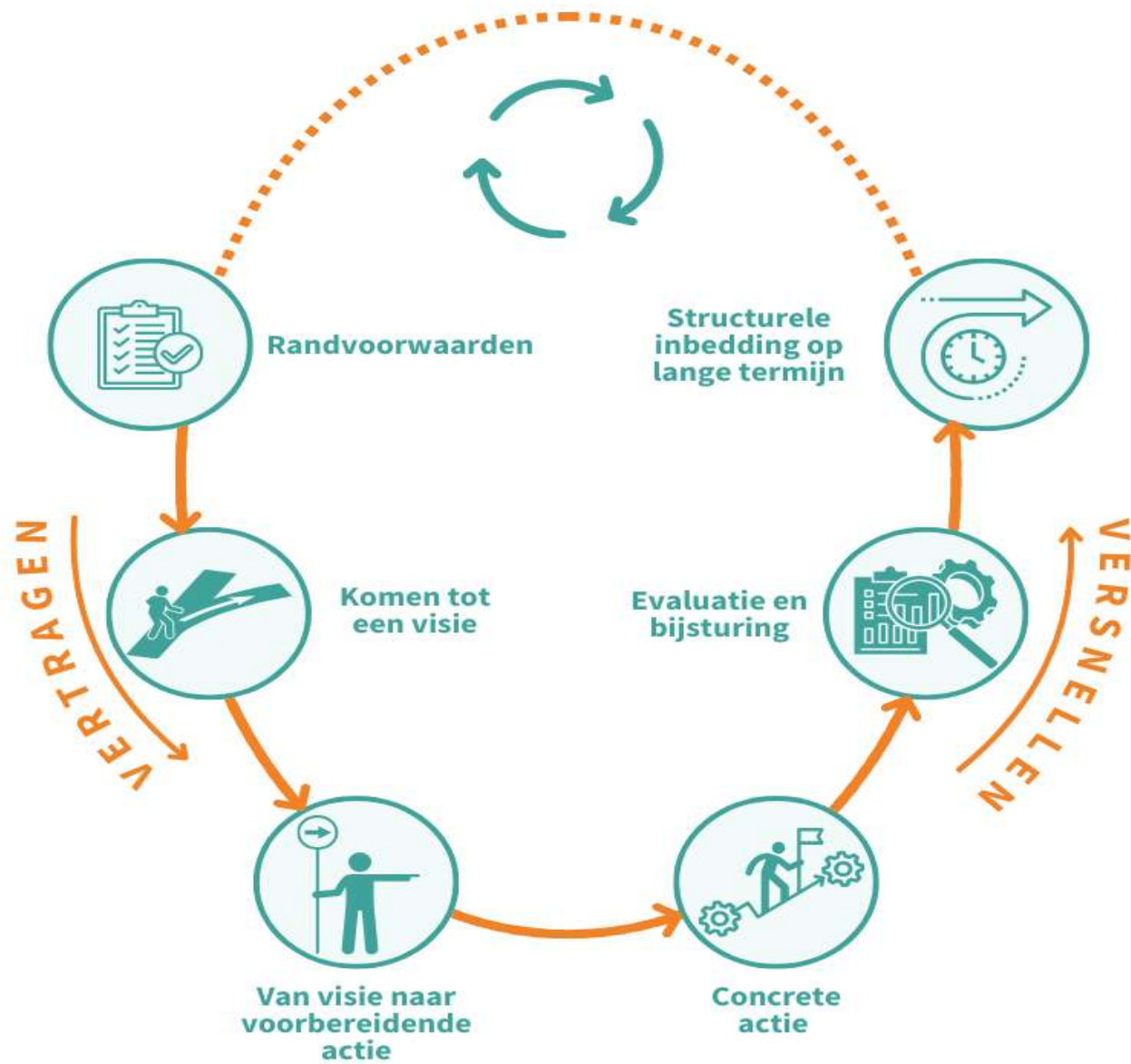

Participatiecirkel

- Individueel verschillend – afhankelijk van doelgroep – moment
- Onderzoek: momenteel vooral klassieke vormen - meer ruimte voor uitbreiding

Bron: Home | Vlaams Patienten Platform

Randvoorwaarden

Belang van herstelgericht en familievriendelijke cultuur

Managementakkoord : Top down + bottom up

Werkgroep

Belang van cultuur in de organisatie

Vraag het de ervaringsdeskundige

De forensische geestelijke gezondheidszorg

Dubbele rol: beschermen maatschappij
en zorg op maat

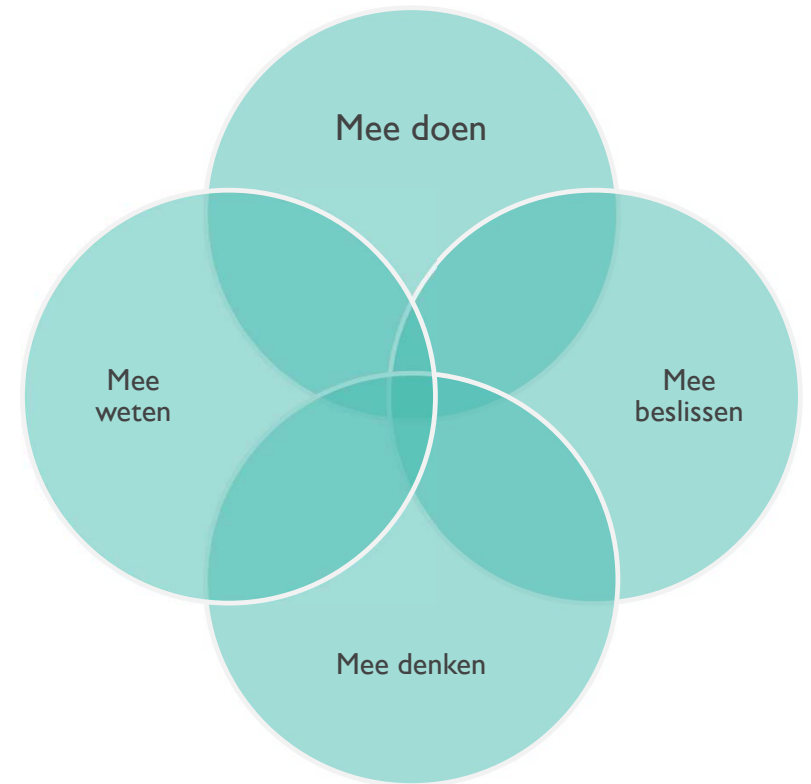
Herstelgerichte zorg niet evident

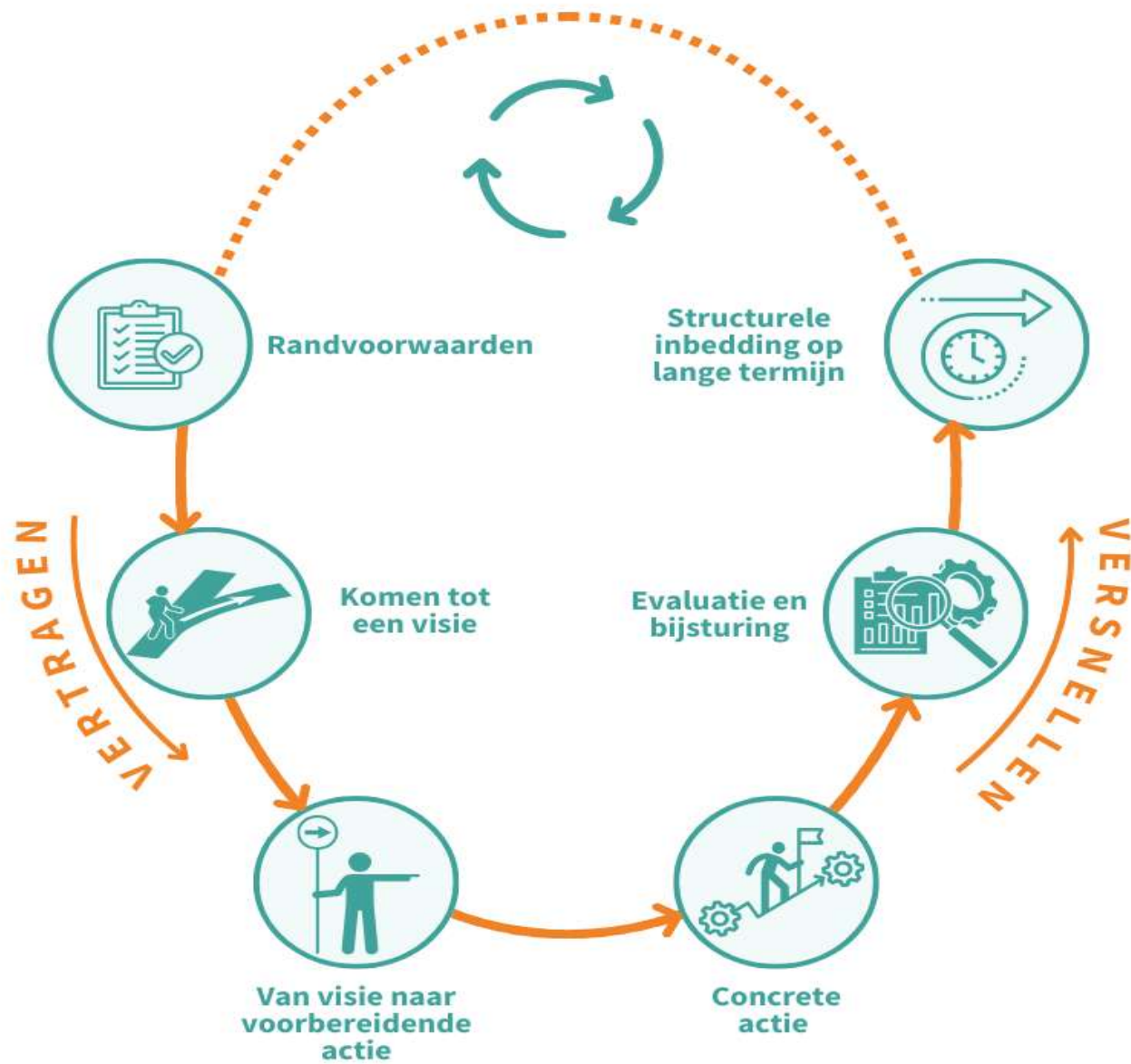
Ook betrekken van familie niet evident:
voelen zich vaak niet gehoord- extra
steun nodig door dubbel stigma

Cultuur van partner in zorg

- (Nood aan) participatie is een **flexibel** en **variabel** begrip
- Verschillende partijen kunnen op verschillende **momenten** een verschillende **input** hebben
- ED en FED = experten

Komen tot een visie

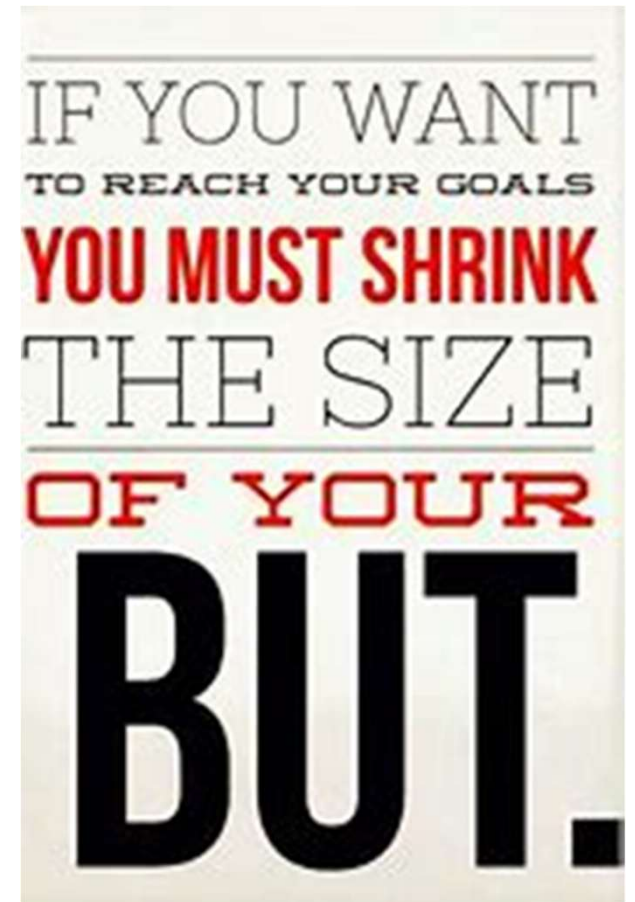
Why??

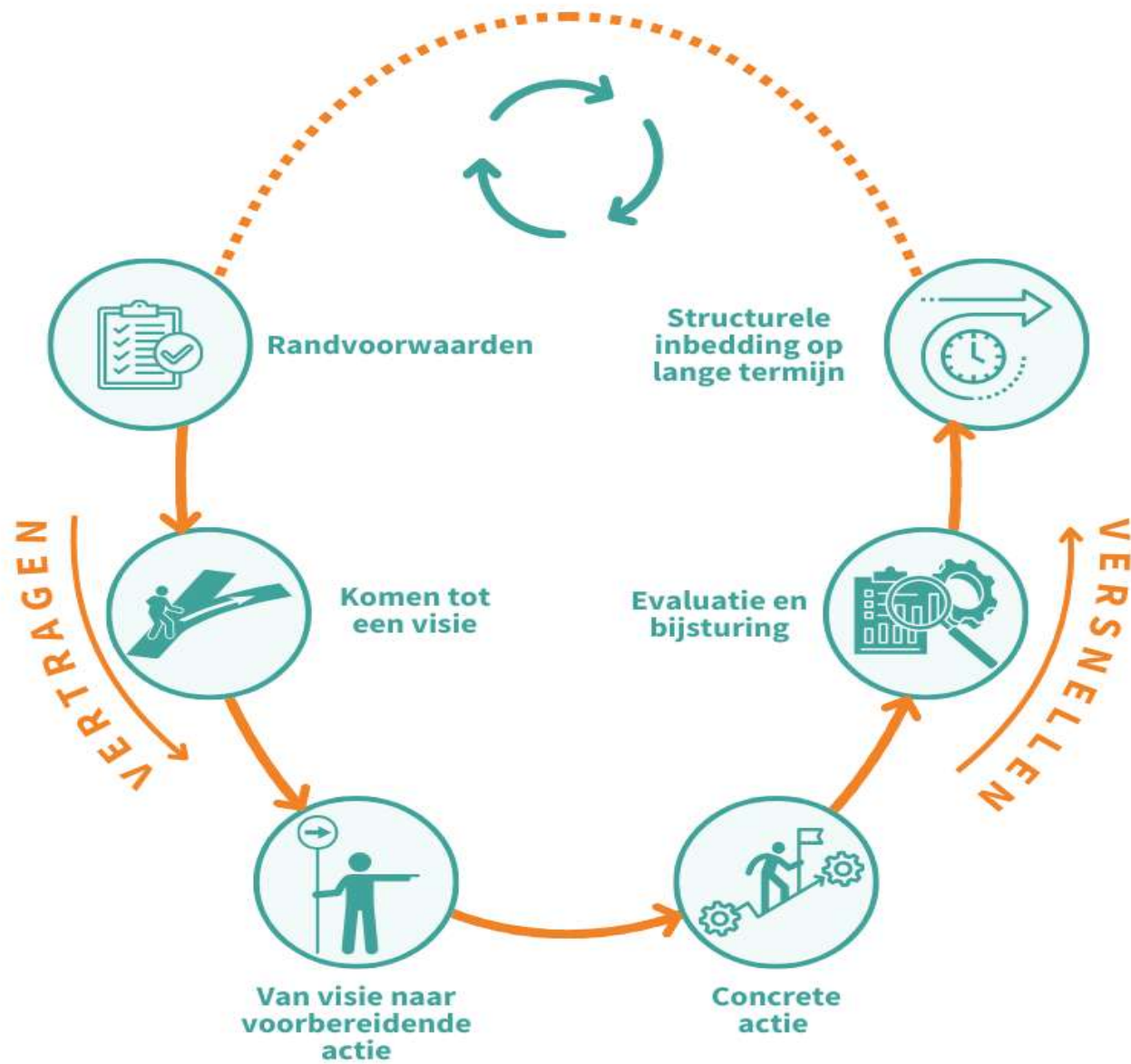
Waarom aan de slag met ED en FED?

Wat zou de ultieme droom zijn
(rond inzet ED en FED)?

Zowel voor hulpverleners als voor familie?

Geen MAAR enkel dromen!

Van visie naar actieplan

Opmaak actieplan:

- Visie omzetten in concrete acties
- Concretiseren (timing/ middelen)
- **Toets af** bij personen die belangrijk zijn voor het slagen van project
directie/ artsen
team(-verantwoordelijken)
zorggebruiker en familie!
- Transparant: draag uit in organisatie
- Voorzie implementatie in structuur van organisatie

Van visie naar actieplan

Voorbeeld project aanwerving / inzet FED

Praktische voorbereidingen:

- Takenpakket

- Aanspreekpunt

- Organisatiestructuur en werking

- Afspraken

- Opleiding en vorming

- Budget en vergoeding

- Juridisch kader

- Overeenkomst

Takenpakket

Ondanks beperkte middelen –
aanwerving: grote nood en veel mogelijkheden tot
inzet

Enthousiaste ED en FED

Aantonen: inzet ED en FED maakt een verschil!

Takenpakket

ED- FED is een expert!

Hou realistisch rekening met tijdsbestek

Maak onderscheid tussen verschillende niveau's van inzet

Stem voldoende af met ED- FED

Zorg voor flexibiliteit in uitvoering takenpakket

Communiceer intern over takenpakket

Herevalueer regelmatig takenpakket en noden (bv tijd, ondersteuning, enz)

Organisatie en samenwerking

Hoe zal de samenwerking tussen de verschillende betrokkenen (medewerkers, ED en FED, contactpersoon ...) concreet verlopen?

Welke overlegstructuren installeer je? Zijn er binnen je organisatie verschillende overlegorganen waaraan de ED/ FED kan deelnemen?

Welke communicatielijnen zijn nodig?

Wie neemt welke verantwoordelijkheden op? Wie volgt de algemene coördinatie op? Is er een aanspreekpunt?

Vergoeding - opleiding

Welke soort vergoeding voorzie je?
(ook: parkeerkosten, printkosten en andere kleinere onkosten)

Voorzie de nodige verzekeringen.

Welke opleiding is nodig voor start?
Welke interne opleiding voorzie je?

Voorzie interne/ externe intervisie

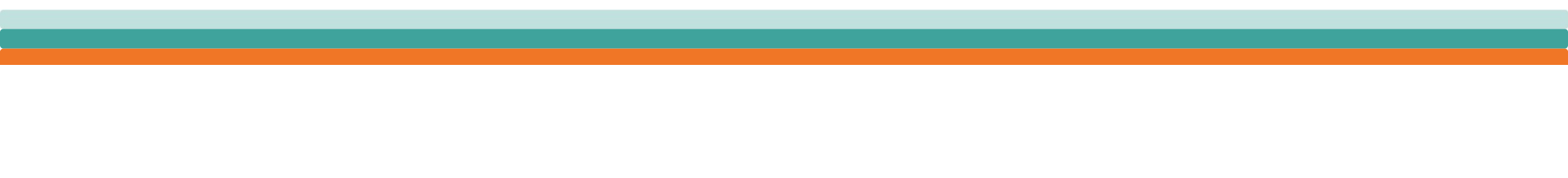
Laat de ED en FED met 1 been in een lotgenotenorganisatie staan!

Afspraken

= (mondeling) overeengekomen zaken tussen **2** partijen

Samen af te stemmen:

- Mag de ED zorggebruiker zijn van organisatie?
 - Wat als de FED een familielid heeft in de voorziening?
 - Wat bij herval van zorggebruiker/ familie?
 - Hoe gaan we om met informatiedeling?
-

Actie: aanwerving + opstart

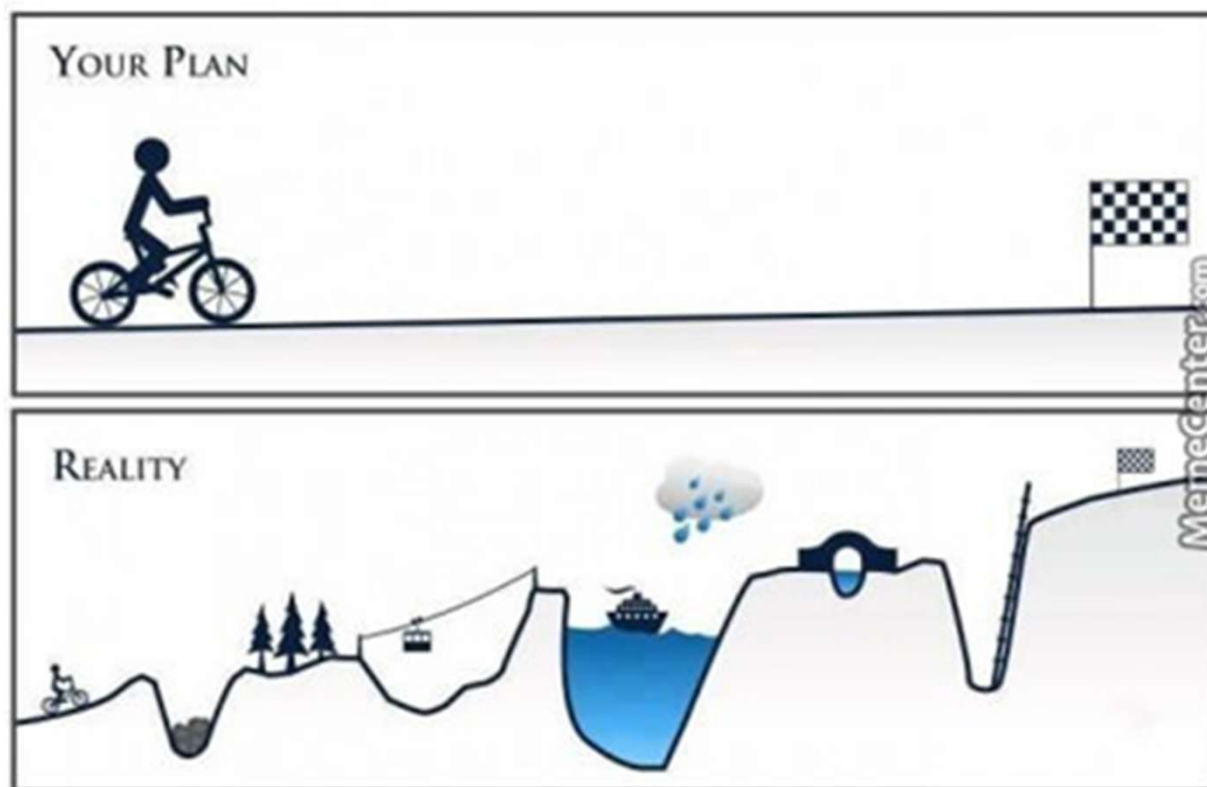
Selectie en aanwerving

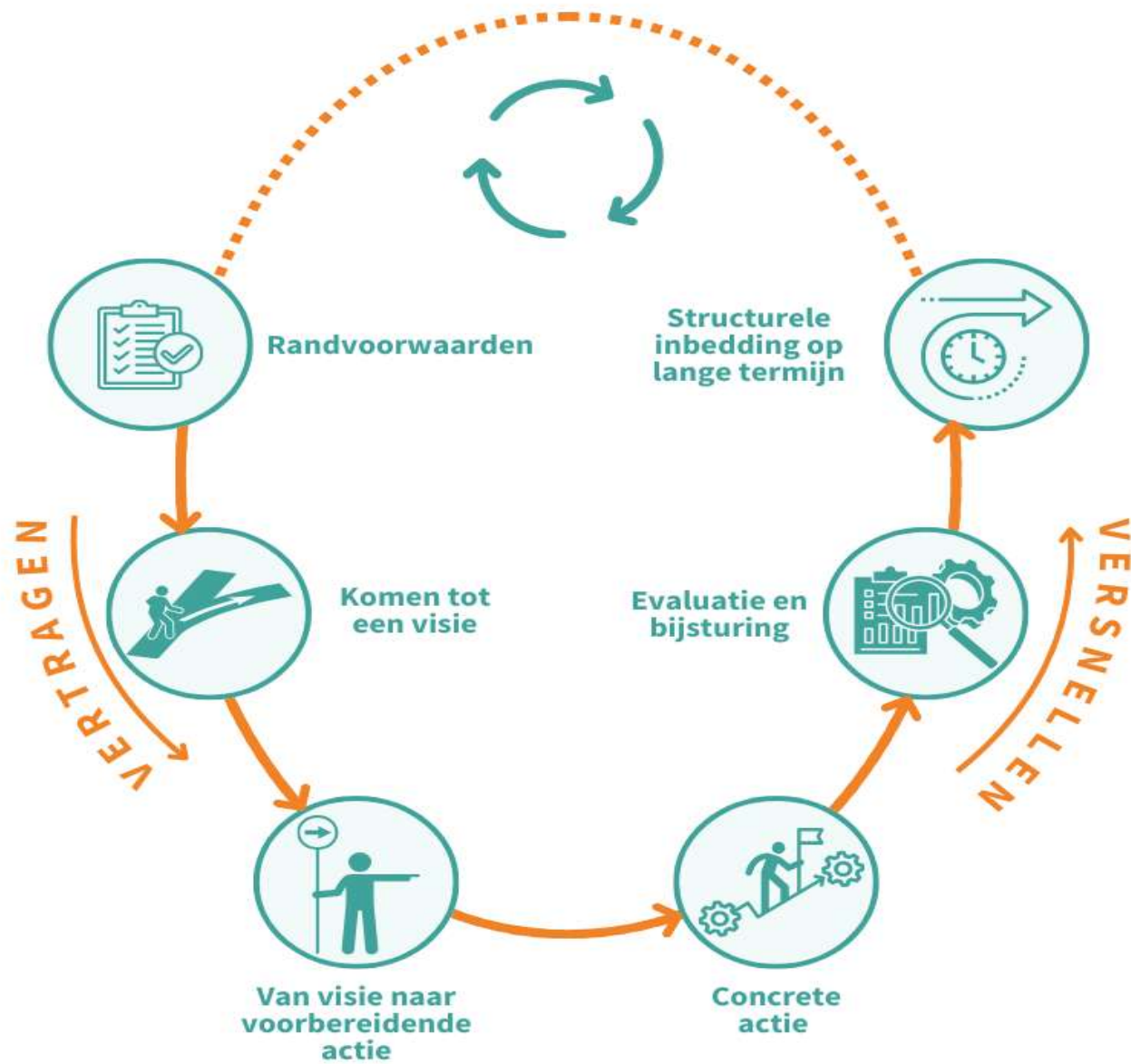
Opstart

Empowerend groeien

Ondersteuning bij overleg

Evaluatie en bijsturing

Impactsessies

Naasten en patiënten informeren en van hen leren

familie
!mpact

Situering

- 4 impactsessies, in elke voorziening betrokken in pilootproject
- 2 vanuit patiëntperspectief en 2 vanuit familieperspectief

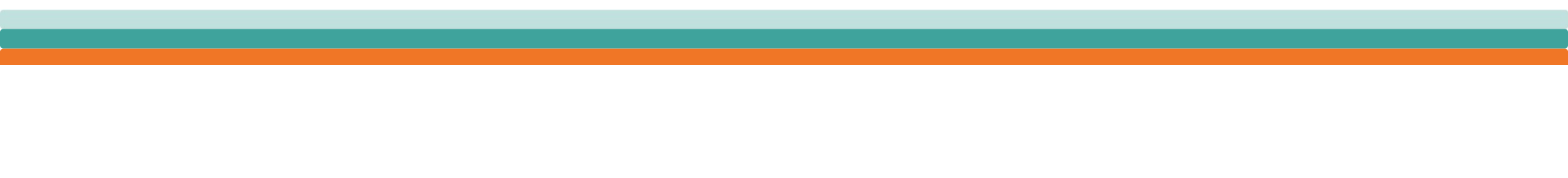

Wat?

- Gestructureerde bijeenkomst van hulpverleners en patiënten/familie (2u)
 - Delen van goede praktijken en **informatie** over een bepaald thema, 1 of meerdere sprekers (45min)
 - Deelnemers krijgen inspraak via geleide **brainstorm** (min 1u)
 - Concrete **aanbevelingen** formuleren
 - Gekoppeld aan een informeel moment (koffie, broodjes) in een comfortabele, toegankelijke omgeving
-

Doel

- **Informeren:** de deelnemers krijgen op een toegankelijke manier duidelijke en praktijkgerichte informatie
 - **Dialoog stimuleren:** patiënten/familie en hulpverleners gaan met elkaar in gesprek
 - Actiegerichte **aanbevelingen** verzamelen: de sessie levert concrete voorstellen op voor verbetering van patiënten- en/of familiebetrokkenheid binnen de forensische GGZ
-

Meerwaarde?

- Creëert familie-en patiëntvriendelijke cultuur in je organisatie
 - Rechtstreeks betrekken van patiënten en familie bevordert herstelproces
 - Je krijgt concrete inzichten die toepasbaar zijn op je organisatie
 - Uitwisseling tussen verschillende perspectieven in een neutrale context en los van individuele casussen bevordert wederzijds begrip en samenwerking
 - Inzet van een ervaringsdeskundige vraagt om eerst een draagvlak te creëren, impactsessie kan hiertoe bijdragen
-

Thema

- Mogelijke thema's:
 - Zorgcontinuïteit
 - Hoe kan familie meer betrokken worden bij het hersteltraject van hun dierbare?
 - Hoe kunnen we met familie- en cliëntervaringsdeskundigheid aan de slag gaan?
 - Welke drempels ervaren cliënten tijdens hun verblijf in de voorziening?
 - Hoe kunnen we een goede familiestart maken bij aanvang van het interneringstraject?
 - Welke drempels ervaren familie en naasten vooral tijdens een verblijf in de voorziening?
 - ...
-

Brainstorm familiebetrokkenheid (voorbeeld)

Denkoefening 1

- Welke drempels ervaren familie en naasten volgens jullie vooral? En op welke drempels botsen hulpverleners in hun contacten met familie en naasten? Dit kan over praktische zaken gaan maar ook over een gevoel of behoefte die niet vervuld wordt.

Denkoefening 2

- Welke mogelijkheden zien jullie om deze drempels weg te werken? Probeer zo concreet mogelijk tips te formuleren. We denken hier eerst zo ruim mogelijk over na zonder al te veel rekening te houden met veiligheidsmaatregelen of procedures.
- Vervolgens rangschikken we de verschillende oplossingen en tips naar haalbaarheid en prioriteit.

Succesfactoren?

- Een goede voorbereiding
 - Een duidelijk doel
 - Veilige sfeer
 - Duidelijke structuur
 - Goede samenstelling van de groepjes
 - Sterke facilitatie
 - Actieve betrokkenheid van iedereen
 - Concrete opvolging
-

Effecten

- *“We vonden het een fijne ervaring, die voor herhaling vatbaar is”* (hulpverlener)
 - *“Het is boeiend om eens op een andere manier in gesprek te gaan met onze cliënten”* (hulpverlener)
 - *“Getuigenissen van ervaringsdeskundigen waren inspirerend en motiverend”* (hulpverleners en cliënten)
 - *“Het is verrijkend om op een gelijkwaardige manier in gesprek te gaan”* (hulpverleners en cliënten)
 - *“Het is interessant om de verschillende invalshoeken aan bod te laten komen”* (hulpverlener)
-

Afsluiter

“Een impactsessie is pas geslaagd als er achteraf iets verandert – en niet alleen als het een leuke bijeenkomst was”

Getuigenis over aan de slag gaan met ervaringsdeskundigheid in de FGGZ

Wie zijn wij?

En bij welke organisatie werken wij?

- Jill en Jan, respectievelijk ervaringsdeskundige en coördinator Mobiel Forensisch Team
- Mobiel Forensisch Team:

1. Mobiele forensische thuisbegeleiding
2. Adviesfunctie

voor personen met een interneringstatuut voor regio
Hof van Beroep Gent (regio Oost- en West-Vlaanderen)

Mobiel Forensisch Team

HOF VAN BEROEP GENT

Korte historie

Projectoproep 2022 met als onderdeel werving 0.5 ED tegen eind 2023

Tegelijkertijd onderzoekproject, resulterend in een draaiboek.

Maar ingehaald door de realiteit:

1. Voorbereidende inspiratiedagen (rolverkenning FED, herstel-ondersteunende cultuur), tussentijds overleg met directie, oprichting werkgroep (met medische vertegenwoordiging)

4. Aanwerving en coaching

2. Uitschrijven Visietekst + afsprakenkader

3. FUCO

Belang van draaiboek: bewustzijn van draagvlak, bredere valkuilen bij implementatie, bepaalde logische sequentie te volgen & zoveel mogelijk (rand-)voorwaarden vervullen.

A white circle is centered on a background with a yellow wood-grain texture. Inside the circle, the text "Onze ervaring" is written in a bold, black, sans-serif font.

Onze ervaring

Ervaringsdeskundigen: wat kunnen zij betekenen voor cliënten en professionals?

Ervaring team en cliënten:

In contact met cliënten

- Ontwapenend, laagdrempelig contact
- Vertrouwen groeit snel – gelijkwaardig contact
- Herkenning en gevoel van écht begrepen te worden
- Hoop en concrete handvaten

Binnen ons team

- Nieuwe/andere inzichten en perspectieven (o.a. in hoe cliënten te begrijpen/benaderen)
- Eye opener: maakt ons bewust van wat niet vanzelfsprekend is
- Opletten met taal en discoursvorming
- Concrete suggesties vanuit ervaring

➔ Meer menselijkheid, begrip en gelijkwaardigheid in de zorg

Ervaringsdeskundigen: wat kunnen zij betekenen voor cliënten en professionals?

Mijn ervaring als leidinggevende:

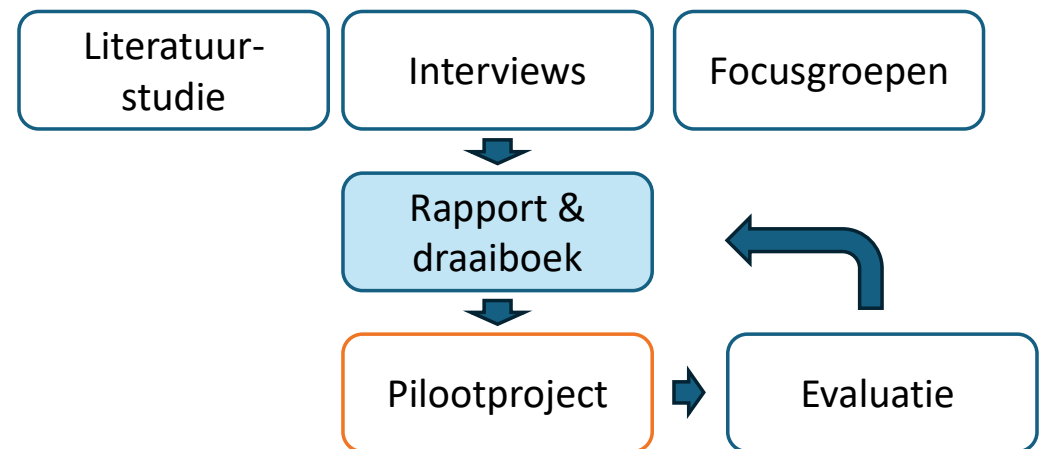
- Macht versus onmacht; controle versus nabij blijven (presentie)
- Geef de ED voldoende ruimte maar zorg ervoor dat ze binnen het team werken -> invloedrijke interactie
- Eens botsen kan geen kwaad... als er nadien maar over gesproken kan worden.

Ervaringsdeskundigen: wat kunnen zij betekenen voor cliënten en professionals?

Mijn ervaring als ervaringsdeskundige:

- Er wordt teveel op dossier afgegaan (excluderen obv dossier...) en gediagnosticeerd door collega's (en binnen het werkveld)
- Het vermogen van mensen om hulpverlening te vertrouwen wordt overschat
- Focus op wat goed loopt, dromen, wensen! (en niet uitsluitend op slechte zaken)
- Ik ben geen hulpverlener zoals de collega's (therapietrouwbepleiter)
- Ervaring met aspecten van dwang, uitsluiting en geweld blijkt belangrijk in het delen van ervaringen met forensisch cliënteel

Pilootproject

Situering

DOEL

- Implementatie en evaluatie van draaiboek en coachingsaanbod (vorming, impactsessie, opvolging) in 4 FGGZ settings
- Verwerking van de resultaten ter versterking van het draaiboek en coachingsaanbod

DEELNEMENDE ORGANISATIES

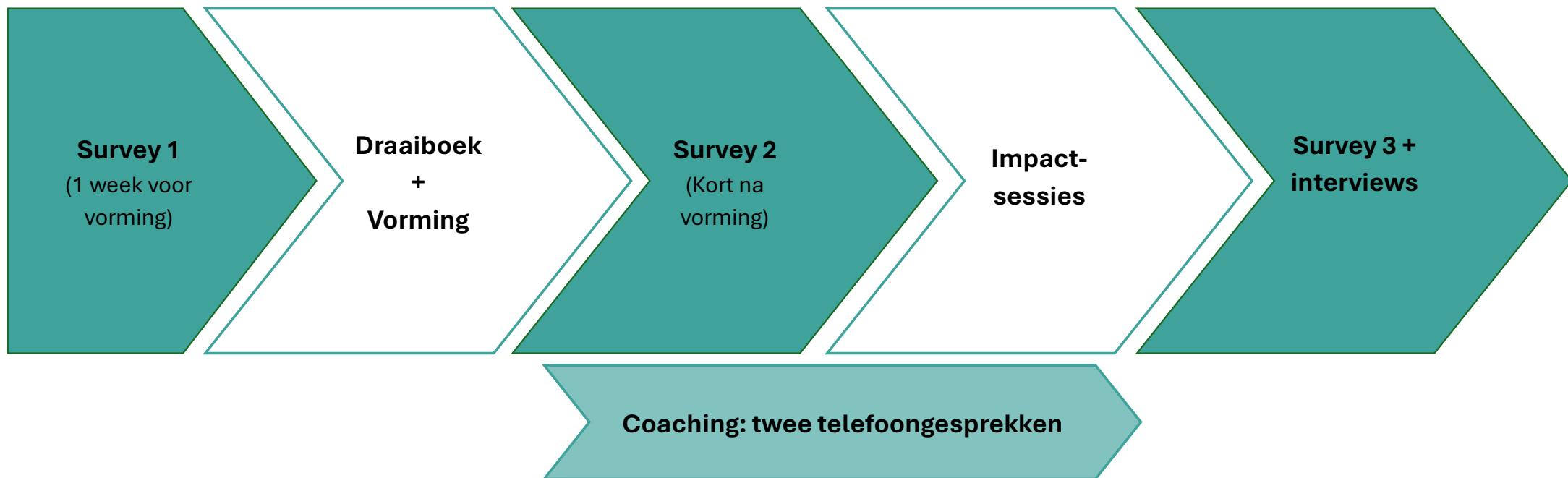
- Vrijwillige deelname van 4 organisaties binnen de FGGZ
 - 2 focus op ED, 2 focus op FED
 - Ambulant & residentieel
 - Hoogbeveiligd, mediumbeveiligd en laagbeveiligd
 - FGGZ en forensische afdeling binnen algemene GGZ
-

Situering

Maart – Mei 2025

April – Juni 2025

Sept - December 2025

Participanten

	Organisatie A (ED)	Organisatie B (ED)	Organisatie C (FED)	Organisatie D (FED)
Survey 1 (n)	10	9	9	8
Survey 2 (n)	7	6	6	3
Survey 3 (n)	10	4	8	2

- Professionals en beleidsverantwoordelijken die betrokken zijn bij de inzet van EDs en/of FEDs binnen hun organisatie.
- Deelnemers met diverse rollen, waaronder leidinggevenden, medisch en psychosociaal personeel, EDs en FEDs en andere zorgprofessionals.

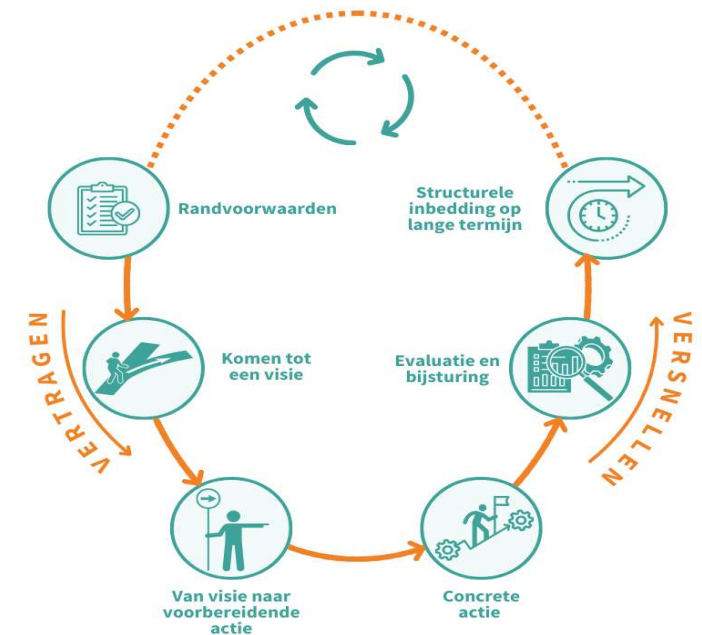
Interviews

3 per organisatie (teamlid, interne implementatiecoördinator en EDs/FEDs)

Resultaten: startpositie en draagvlak

Inzet van EDs en FEDs = gefaseerd en contextafhankelijk

- Organisatie B & D (FED): verkennende fase (bewustwording)
- Organisatie A (ED): katalyserende fase (eerste implementatie)
- Organisatie C (ED): versterkende fase (verdere verankering)

Startpositie en draagvlak

Draagvlak afhankelijk van

- Attitudes en houdingen ten opzichte van EDs en FEDs (cultuur)
- Ervaring met EDs en FEDs
- Gedragenheid door beleid
- Middelen
- ...

Draagvlak ED > FED

Concrete implementatie is een uitdaging bij onvoldoende draagvlak

→ inzetten op bewustwording

Resultaten: sterke punten en aandachtspunten van het pilootproject

Resultaten: sterke punten en aandachtspunten van het pilootproject

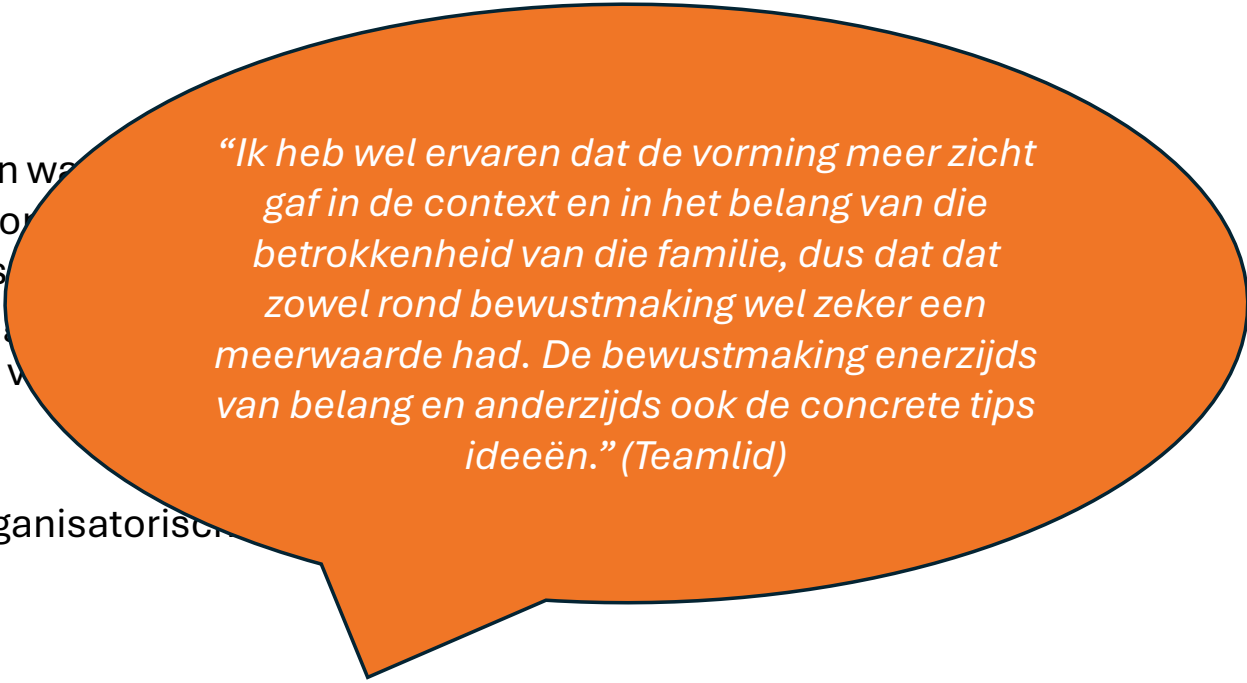
VORMING

Sterke punten

- Waardevolle introductie, vooral in contexten waar
- Vergroot kennis en begrip en neemt initiële on
- Verduidelijkt de rol en meerwaarde van EDS
- Creëert een basis voor culturele verandering
- Introduceert het draaiboek en stappenplan v

Aandachtspunten

- Welke meerwaarde is afhankelijk van de organisatorische
- Afstemming op doelgroep

“Ik heb wel ervaren dat de vorming meer zicht gaf in de context en in het belang van die betrokkenheid van die familie, dus dat dat zowel rond bewustmaking wel zeker een meerwaarde had. De bewustmaking enerzijds van belang en anderzijds ook de concrete tips ideeën.” (Teamlid)

Sterke punten en aandachtspunten

DRAAIBOEK

Sterke punten

- Biedt richtlijn en vertrouwen
- Stappenplan
- Samenvatting

“Ik had vooral veel aan dat stappenplan denk ik als het gaat over implementatie. Ja dus: wat moet er allemaal in orde zijn? Waar moet allemaal over nagedacht worden? Dat vond ik wel handig. Het geeft toch wel een zekere structuur. Ik zou dat wel aanbevelen.” (Coördinator)

“Ik denk moest ik een nieuwe ervaringswerker hebben aangenomen. Is dat wel heel leuk dat draaiboek omdat je dan wel ook een beetje een checklist hebt of dat zij weet wat er van haar verwacht wordt.” (Coördinator)

Sterke punten en aandachtspunten

IMPACTSESSIES

Sterke punten

- Zeer positief beoordeeld en sterk aanbevolen
- Interactieve en laagdrempelige werkvorm
- Maakt gelijkwaardige samenwerking mogelijk
- Wekt nieuwsgierigheid en creëert ruimte
- Levert waardevolle inzichten en concreet advies en erkenning

Aandachtspunten

- Vereist voldoende organisatorische voorbereiding en inspraak
- Doelstelling en meerwaarde bij aanvang niet altijd duidelijk

“Maar voor medewerkers is dat ook leuk he omdat ge dan wat kunt blenden met je cliënten. En het is een gelijkwaardige positie hè. (...) Het was een fijne ervaring. Ja eigenlijk unaniem positief denk ik, is dat onthaald. En we dachten toen ook: we gaan dat nog een keer doen.” (Coördinator)

Sterke en aandachtspunten

PILOOTPROJECT

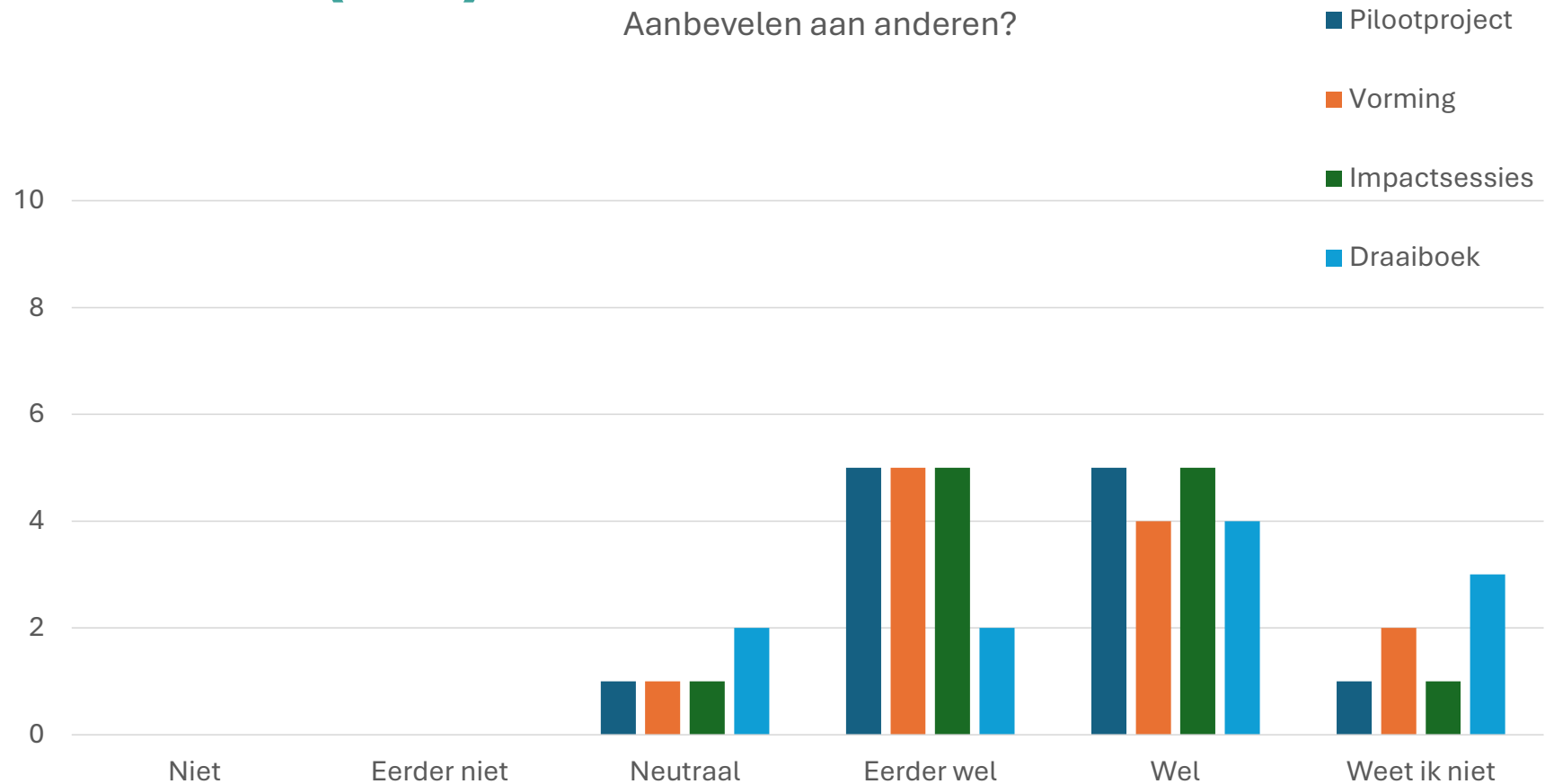
Sterke punten

- Biedt essentiële informatie, sensibiliseert en verlaagt drempels
- Helpt initiële onzekerheden weg te nemen en kennis over ED en FED op te bouwen
- Basis voor een culturele verandering: meer openheid, groeiend draagvlak en toenemende waardering voor ED en FED

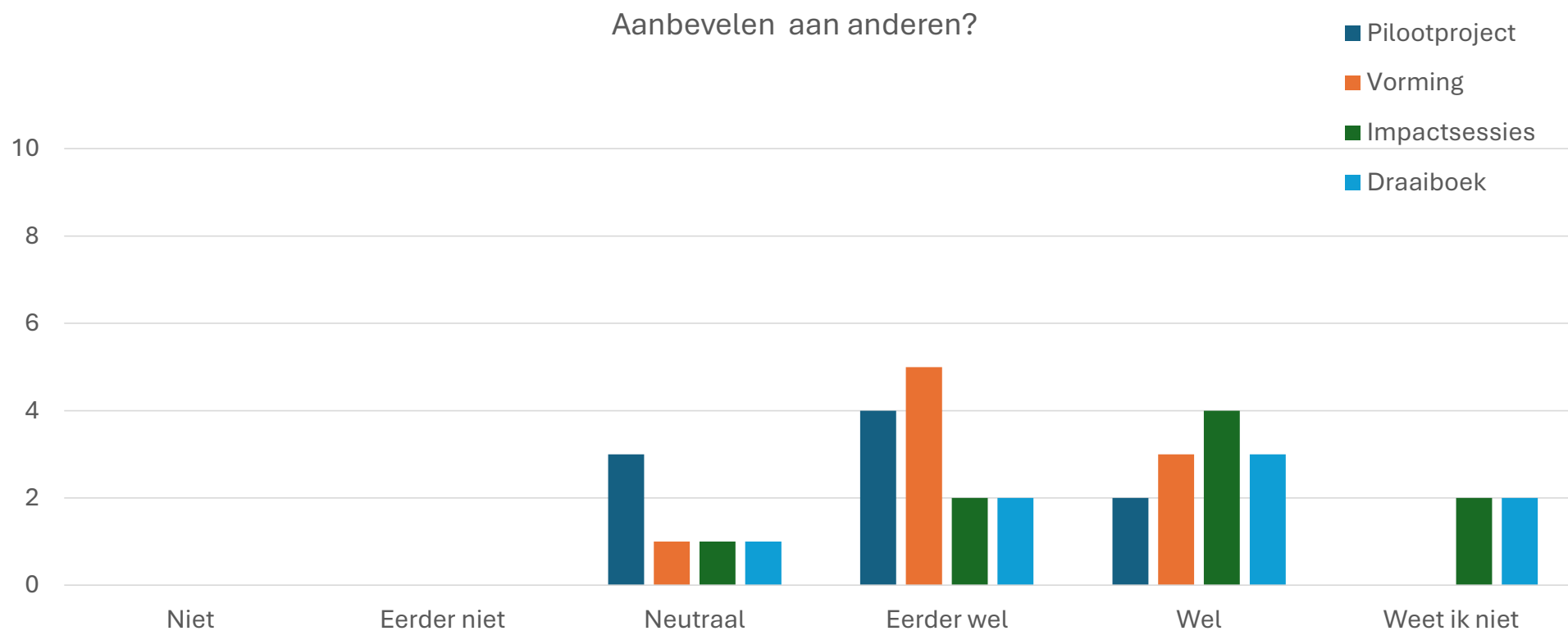
Aandachtspunten

- Communicatie
 - Contextuele afstemming
 - ED en FED als 'vreemde eend in de bijt'
-

Resultaten: pilootproject aanbevelen aan anderen? (ED)

Pilootproject aanbevelen aan anderen? (FED)

Conclusie

Sterke basis voor implementatie, maar bijkomende ondersteuning is wenselijk

- **Sterke basis:** onderbouwd draaiboek en coachingsaanbod, ontwikkeld en geoptimaliseerd via onderzoek en pilootimplementatie in 4 FGGZ-settings
- **Context vraagt maatwerk:** grote verschillen tussen organisaties en de eigenheid van ED en FED maken een contextspecifieke vertaling noodzakelijk
- **Draaiboek alleen volstaat niet altijd:** specifieke implementatievraagstukken en beperkte structurele middelen kunnen de zelfstandige toepassing en implementatie bemoeilijken
- **Kans voor verdere opschaling:** de combinatie van draaiboek + coaching kan contextsensitieve implementatie ondersteunen en bijdragen aan bredere capaciteitsopbouw in de FGGZ (*ripple effect*)
- **Voorwaarde voor duurzame implementatie:** structurele middelen zijn nodig om ED en FED duurzaam te verankeren in de FGGZ

Aan de slag met ED en FED in de FGGZ?

- Draaiboek vrij beschikbaar via info@familieplatform.be of katlijn.vandermeeren@health.fgov.be
Inclusief draaiboek voor de organisatie van een impactsessie
- Vorming en ondersteuning bij het implementatieproces gewenst?
 - Info@familieplatform.be
- Ondersteuning bij de organisatie van een impactsessie gewenst?
 - Katlijn.vandermeeren@health.fgov.be (focus op patiënten en ervaringsdeskundigheid)
 - Info@similes.be (focus op familie en familie-ervaringsdeskundigheid)
- Intervisie voor (F)ED:
 - Katlijn.vandermeeren@health.fgov.be voor intervisie (F)ED binnen de FGGZ
 - Info@familieplatform.be voor FED binnen de GGZ
- Lerende netwerken m.b.t. (F)ED:
 - Katlijn.vandermeeren@health.fgov.be voor lerende netwerk specifiek m.b.t. (F)ED binnen de FGGZ
 - Info@familieplatform.be voor lerend netwerk m.b.t. FED binnen de GGZ

Vragen? Meer info?

Similes

www.similes.be
info@similes.be

ScienceForCare

www.scienceforcare.com
Ervaringdeskundigheid@janbaptist.broedersvanliefde.be

Familieplatform

www.familieplatform.be
info@familieplatform.be

Referentiepersoon

ervaringdeskundigheid internering
katlijn.vandermeeren@health.fgov.be